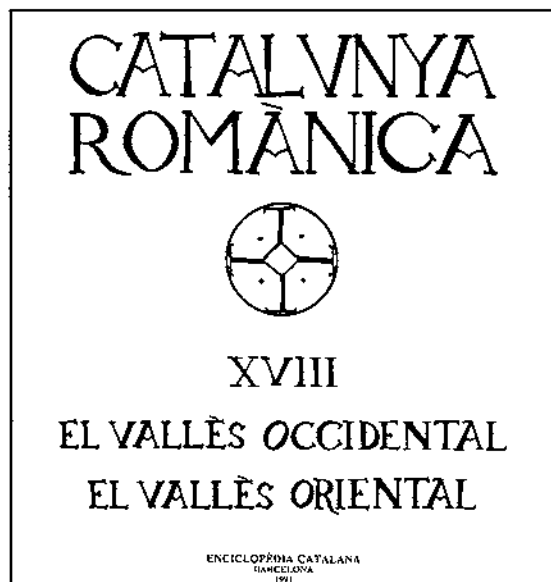

RESSENYES

44

CATALUNYA ROMÀNICA

Vol. XVIII. El Vallès Occidental. El Vallès Oriental
Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1991.

Remarcar la importància de cada nou volum de Catalunya Romànica és certament superflu. Es tracta d'una de les obres cabdals de la bibliografia catalana del nostre temps, summa de tot el que se sap avui sobre els monuments romànics catalans i punt de referència obligat per a cap estudi posterior. Les notícies sobre aquests monuments, sempre ben documentades, que aporten els diversos equips de col·laboradors de cada comarca sota la direcció general d'Antoni Pladevall, la valuosa il·lustració fotogràfica, planimètrica i cartogràfica i l'afany d'exhaustivitat en fan una obra exemplar.

El volum XVIII, dedicat al Vallès —el Vallès Occidental i el Vallès Oriental, per seguir la divisió en comarques—, té a més per a nosaltres l'especial interès de les coses pròximes. Segueix, és clar, el mateix esquema estructural dels altres volums: uns treballs introductoris de síntesi i, després, els estudis monogràfics per municipis, que constitueixen la major part del volum.

Josep M. Sallach, a la «Presentació», subratlla especialment la continuïtat, des de l'època romana, de la població del Vallès i l'evolució social d'aquesta fins

a les formes feudals, amb els conflictes senyorials conseqüents, que provoquen sovint la intervenció dels senyors eclesiàstics. «El marc geogràfic» de Montserrat Jardí, és una panoràmica física i humana de tot el Vallès. «El marc històric», introduït per Pladevall i exanat per Albert Roig i Jaume Vilaginés, que estudien per separat el Vallès Occidental i l'Oriental respectivament, és la par més extensa dels capítols inicials i un repàs de la història del Vallès des dels precedents romans, les invasions i els temps carolingis, per explicar l'organització del territori, en els aspectes civil, militar i eclesiàstic, que fonamentarà l'origen dels monument romànics. Finalment l'apartat sobre «L'art romànic del Vallès» és un resum del patrimoni romànic que contempla l'arquitectura civil i militar, la religiosa, l'escultura en pedra i la talla, la pintura mural, la miniatura i altres peces, a càrrec de diferents especialistes: Jordi Bolòs, Joan-Albert Adell, Jordi Camps i Lluïsa Carabasa.

Els estudis monogràfics són presentats per ordre alfabètic de municipis dintre de cada comarca. Cadascun, a càrrec de diversos col·laboradors, ofereix en primer lloc l'itinerari que condueix als monuments, dels quals fa després una visió històrica segons les notícies documentals conservades, una descripció detallada de l'arquitectura en els seu estat actual, completada sovint pel dibuix planimètric i, si n'hi ha, una descripció també de les altres restes (escultures, pintures, sarcòfags, ceràmica, orfèbreria, etc.).

El Vallès Occidental omple la part més extensa, obligada pels conjunts incomparables del monestir de Sant Cugat i de les esglésies episcopals de Terrassa, que n'ocupen si fa no fa la meitat, sense oblidar Sant Llorenç del Munt o el nucli de Castellar.

La part del Vallès Oriental ha estat realitzada bàsicament pel grup que forma l'Àrea d'Història i Art Medieval i Modern del Museu de Granollers. És representat per una quarantena de pobles i un total de cap a cent quinze monuments existents (esglésies, castells, torres, cases fortificades, molins...), molts dels quals han sofert les transformacions i les destruccions conseqüència del poblament constant i del pas de la història. Si no hi ha conjunts de la importància dels esmentats, el nombre de monuments és, tanmateix, considerable, molt repartits per tot el territori, per bé que algunes zones presenten una

densitat més gran i per això s'hi dedica més espai: és el cas de Caldes de Montbui i el de Bigues i Riells, que té, entre altres, l'exemple singular de Sant Miquel del Fai; o dels diversos pobles del Montseny, dels quatre del Moianès i de la vall del Congost des d'Aiguafreda a Canovelles. I hi ha encara més de vint monuments, d'història poc o molt coneguda, dels quals no es conserven restes romàniques o, alguna vegada, de cap més època, si és que no se'n desco-neix fins i tot l'emplaçament.

El volum conté, en quadres incorporats a la part històrica, la relació completa de tots els monuments de què es té notícia, encara que no existeixin, i d'aquests precisament, que no apareixen a l'estudi monogràfic, es fa un resum de tot el que se'n sap. Hi ha també mapes i textos documentals, especialment consagracions d'esglésies, amb l'original en llatí i traducció catalana; i, quan s'escau, els arbres genealògics d'algunes famílies senyoriales.

Una extensa bibliografia general —a més de l'específica esmentada a cada estudi— l'índex alfabètic de monuments i el dels textos complementaris tanquen aquest llibre excel·lent.

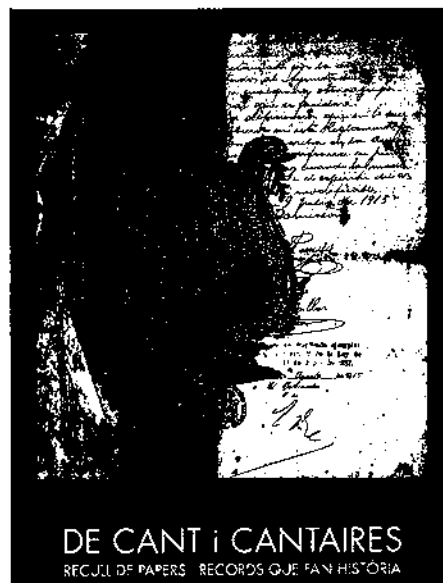
Joan Ruix i Calonja

DE CANT I CANTAIRE. RECULL DE PAPERS I RECORDS QUE FAN HISTÒRIA

Carme Clusellas i Pagès

Agrupació Coral Cardedeuenca
Cardedeu, 1991

Un conjunt de circumstàncies han afavorit la publicació d'aquest llibre: Efemèrides de l'Agrupació Coral Cardedeuenca, amb setanta-cinc anys curulls d'experiències; la presència encara activa i important d'aquesta entitat a la vida municipal actual; la iniciativa d'un grup de persones que endegaren el projecte del treball de la recerca de la història de la Coral i hi col·laboraren; la investigació i redacció final del llibre a càrrec de la historiadora Carme Clusellas i Pagès.

Una colla d'aspectes que han donat lloc a un resultat ben reixit a través del llibre *De cant i cantaires...* per diverses característiques. D'antuvi el tractament inicial on els orígens de la Coral s'emmarquen en el fenomen musical i del cant al país des de començament de segle, i on apareixen diverses dades sobre la vila de Cardedeu en aquella època, alguns personatges, els primers passos, en definitiva, de la Coral i les seves primeres actuacions. Un segon tractament ben definit del llibre es troba en el llarg període que va de 1916 fins a l'esclat de la Guerra Civil, l'any 1936. Les dades aportades per Clusellas desgranen l'empenta dels membres de la Coral, amb aspectes tan plaents pels records de molta gent, com poden ser les excursions o les vetllades lírico-teatral a l'entorn del grup de cantaires. Entre 1940 i 1960, la història s'escola amb l'estudi de la reorganització de l'Agrupació al llarg d'una dilatada postguerra que tant afectà les institucions i les agrupacions del país, i on la Coral, malgrat tot, celebrà els 50 anys de la seva existència. El treball de Clusellas fa un nou apartat d'ençà de l'acabament de la dècada del seixanta, s'endinsa en l'estudi d'una nova etapa que cobreix el període 1970-1987, i ens aporta dades tan plurals com l'entrada de veus femenines o canvis diferents, aspectes tradicionals que mostren les vivències de l'entitat malgrat les anotacions fetes al llarg del